

Eldraárið 1999

takið, tí tað fevnir so víða. At hugtakið hevur breitt og skiftandi innihald merkir ikki, at tað fevnir um tilvild og hvat sum helst. Lívsvirði er nakað, sum í okkara innara menniskja letur okkum kenna eitt ávíst mál av nøgdsemi og vælveru.

Lífsvirði er tað, sum í okkara innara menniskja hevur positiva ávirkan í nøgdsemi, vælveru, góð-
tokka og gleði. Orðið fevnir um ein innanmennskjans-
ligan veruleika, ið hóast alt nemur vtri víðurskipti.

Lívsvirði og ástæði

Vit menniskju eru ymisk av lyndi og uppfatan, og tess vegna er tað eisini rættiliggjandi, hvat vit sjálvi meta sum lívsfyrirhjá. Hjár summi- um er talan um ítrótt og spæl á vølli. Onkur velur ein túr niðan í hagan. Onkur velur sær føroyskan dans, meðan onnur syngja sálmar. So umráðandi er ikki at av- skriva, heni heldur ávísa- nittuna, hesi nevndu og onnur óki hava fyri samlaða- trivnaðin.

Livsvirði er nakað, ið
bara hefur gagnligt árin á
hin einstaka. Alt tað, ið
darvar og fjotrar sálarlívið
liggur uttan fyri livsvirði.
Sum so hefur okkur annara
menniskja eina rímliga
halddygga fatan av, hvat av
sonnum er livsvirði. Vit
kunnu nevna: kærleika,
samveru, skapandi list,
sang, eina friðfulla kvirru.

At vit eru virkin og kenna
fragd í virkseminum. At vit
kenna okkum livandi, elsk-
aði. At onkur stríkur mær
eftir hárinum og tekur meg
inn í føyningin og sigur:
»Eg eri góður/góð við teg!«

Ált tað, ið økir um tómlaikan, kulkan, einsemi, mistreysti og lívsviljan. Tað eru umráði, har eingin blóma veksur í nøgdsemi. Og lívsvirði hava tað við sær, at tey bara kunnu økja um ella halda trivnaðin við líka. Tað, ið mээр trivnaðin burtur, er tað mótsatta av sumum lívs lífsvirði.

Yvirlýsingin hjá ST

Tá talan er um trívnað og lífsvirðir eru nökunlunda somu grunðsjónarmið galdandi fyrir allar aldursbólkar. Einn ávísur munur er sjálfandi á einum barni og einum eldri. Eitt barn hefur ekki alltíð sama áhuga somu ein vaksni. Og ekki alltíð hóvar temi eldru barnanna leik og spæl. So ein ávísur munur er hóast alt. Men felags er tó fyrir allar aldursbólkar, át trívnaður er eitt hugtak, ió sprettur úr eini innanmennskilgigari væilveru, sum so aftur er ankrað í vtri umstóðum.

Sagt ógvuliga einfalt er hetta at trívast ein samanrenning av sálarligum ytri umstøðum. Har menniskjans kensluborna lyndi í samanrenning við vit og skil samljóðar við tann fysiska karmin so sum hús og sosial

kor – har valdar trivnaður
og tilveran kennist ríkari.

Þesum sambandi verður víst til eina yvirlýsingar frá Sameindu Tjóða dagfest 16. desember 1991. Í fáum orðum vil eg nevna nakrar tankar, sum hendan umfatandi yvirlýsingin nemur.

Tryggar ytri umstæður

Umraðandi fyri trivnaðin er, at tey eldru búa við rímliga væl og hava nóg mikið til lívsins upphald. Sjálvst um yvirlýsingin hjá ST umælir til sjálvræði, verður eisini víst til ta hjálp, ið familjan og tað almenna veita, tá sjálvbjargni ella førleikin bilar.

At tað almenna veitir teim eldri og fœrileikaskerdu sømilig kor, tað er ein sjálvfylgja fyri eitt framkomandi samfelag. Tó er neyðugt við jøvnum millumbili at vísa á hendan eftirhondini sjálvsagda rættin, tí so hvørt tey eldru verða fleiri í tali, verða tær sosialu útreiðslurnar at vaksandi. Landsfelag

Pensionistanna og Eldraðri eiga at fylgja vel við, so kor og umstøður verða varðveitt á einum rimiligum støði. Skál talan verða um trivnað er alneyðugt, at tær ytri umstøðurnar eru rimilgar, tí sjálvt um eining livir av breyði eina, so er tað tørført at varðveita eina góða sinnistøðu, um ytri viðurskifti so sum bústaður og pensiónin eru ein afturvendandi trupulleiki.

Í hesum sama andadrátti verður nevnt, at fólk, ið stundar til pensiónsaldur eiga at hava ein virkan leiklut í avgerðini nær og á hvønn hátt farast skal uppá pensión. Tað kemst ikki út-
tan um, at tað fyri mong kennist eitt sindur kubbut at fáa eitt bræv, ið boðar frá uppsøgn við 67 ára aldur, tað heilsan er góð og virkis-
hugur fúsar.

Eisini verður mælt til, at tey eldru skulu hava møguleikan til eithvørt arbeiði, til hjá mongum kennist tað ikki at vera til arbeiðis sum um ein gongur fyri onki. Júst í slíkum fyri hevur áðurnevnd skúli fyrst komið væl við, til tey skúlin kundi víst á tað filosofiska hugtakið, at spurningurin er ikki hvat tú gert og leggur úr hondum, men heldur hvussu vit liva lívið og dagin. Lívsvirði er nú ikki bara at skava og leggja úr hondum, men í ávisum førum eins nøg at vera til, nærverandi sum menniskja í heimilinum iorðli.

Við hesum seinast nevnda nema vit spurningin um bústað. Mett var, at tey eldru skulu búgva heima sum longst. Kenda umhvørvið kann verða við til at halda tey eldru virkin og stimbra teirra mentala medvit og avgerðarrætt.

Tó umstøður valdast, og stovnar og smærri býli eru alneyðug. Tað vilja altíð verða eldri fólk á stovni, og

í slíkum förum eigur það alment virða hin einstaka og taka hædd fyrri persónligum áhugamálum í tann mun, hetta er gjörligt við atliti til hini, ið búgva í sama umhvörvi.

Virðiligt ellisár

Lífsgleðin er ein týðandi
lutur at ognast. So umráð-
andi er, at menniskjan er
livandi, so leingi hon er
uppi á døgum. Ellisárini
kundu gerast ein virðismikil
tíð, tí so nógv gagnligt kan-
leggjast úr hondum ella
upplívast, tá menniskjan
hever lokið sítt verk sum
løn móttakari.

Hugaligt er at hoyra eldri siga frá, at þey eru fegin um lífvíð sum pensionistur, tí n kunnu þey náa so mangt, ið áður hefur líðið á láni. Bestu mandómsár eru ein sera upptíkt ið, búseting, hús og heim. Hugaligt er at síggja abban og ommuna háva stundir til smáu börn- iní og líkasam upplíva tað, ið torført var at náa, meðan eins gennu børn vóru lítil.

Í hesum sambandi er vert at nevna, at eldri fólk sita inni við eini lívsvitan, ið torfør er at meta nóg høgt. Lívsviðri er at hava stundir at liva saman og siga frá bæði álvara og gaman. Hendingar á lívsleiðini, nokur góð ráð, ella eitt spæl t.d. taka kortini upp í hondina. Samveran millum yngri og eldri ger vitan til vísdóm, tí einki er til hindurs fyri at

vita eina rúgvu úttan at vera
vísur. Lífsvísdómur kemur
við árunum og bestu lærara
á hesum øki eru fólk, sum
kunnu seta eitt áramál og
royndir aftan fyri síni orð.

Tey seinastu árin er hend ein broyting í tilveru teirra eldru, ið tykist mæra bær tann rætta vegin. Í dag er ein pensionistur ikki eitt menniskja, ið vegna sín iár verður básað inni til tess at bóða eftir evstu løtu. Lokalfeløg pensionista og onnur landsumfatandi tiltøk bóða frá, at eldra ættarliðið eigur í sær eina livsleði, sum tykist mæri livsfrísk og livandi. Og hesin trivnaður spreiddi seg til tey yngru ættarliðini.

At tvey eldru í dag ferðast innan- og utanlands. At tvey hugna sær í sínum umhvervi. At tvey í álfarsemi trína götuna til kirkju ella samkomu. At tvey fara upp á gólv og lata lívsgleðina koma til sjónar eina ríka lötu í veitsluhlut. Það er fyrr mæð so umráðandi, at tvey eldru í nútíðarsamfelagnum líya eitt andsfriðskt líf, it tvey eldru í dag gerast yngri og yngri uttan to at gerast gomul. Og það gagnar öngum at eldast, aðrenn tíðin til ellu er komin.

Gjaranes 21. apríl 1999
Jógvan Fríðriksson

Lífsgleðin er ein týðandi
lutur at ognast. So um-
ráðandi er, at menniskjan
er livandi, so leingi hon er
uppi á døgum. Ellisárini
kunnu gerast ein virðis-
mikil tíð, tí so nógv gagn-
ligt kann leggjast úr hon-
um ella upplivast, tá
menniskjan hevur lokið
sítt verk, sum lønmóttakari